

Gönderim: 19.08.2021

Düzeltilme: 07.09.2021

Kabul: 25.10.2021

Tür: Derleme Makale

Açık ve uzaktan öğrenme süreçlerinin yönetim, öğrenme, teknoloji ve değerlendirme boyutları

Ayşe TAŞKIRAN^a

^aAnadolu Üniversitesi, Eskişehir ORCID: 0000-0003-1913-7296

Özet

Tüm dünyada gerçekleşmekte olan küreselleşme, dijital dönüşüm, artan rekabet, yükselen bilgi ekonomisi gibi unsurlar eğitimde de dönüşümü tetiklemiştir. Bu durum yeni öğrenme biçimlerinin ve çok farklı öğrenen profillerinin ortaya çıkmasına, öğretmeden öğrenmeye doğru bir geçişe, yeni ortam, araç ve becerileri gerektiren yeni mesleklere iş gücü sağlama ihtiyacına yol açmıştır. Bu ihtiyaçların karşılanmasında önemli rol üstlenen Açık ve Uzaktan Öğrenme (AUÖ) zaman ve mekandan bağımsız, öğrenen odaklı, fırsat eşitliği yaratmayı hedefleyen, bireysel öğrenmeyi destekleyen, bireyleri hızla değişen bilgi toplumunda yepyeni mesleklere hazırlayan bağımsız bir öğrenme yöntemi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu çalışmada AUÖ süreçlerinde yer alan yönetim, öğrenme, teknoloji ve değerlendirme boyutları ilgili alanyazın kapsamında değerlendirilmiştir. Bu bağlamda, sınırlı süre içerisinde öğrenenlere bilgi toplumunda etkili olabilecekleri yetenekleri kazandırabilmek için AUÖ hizmeti sağlayan yükseköğretim kurumlarında yapılabilecekler tartışılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Açık ve uzaktan öğrenme süreçleri, Yönetim, Öğrenme, Teknoloji, Değerlendirme.

Management, learning, technology and evaluation dimensions of open and distance learning processes

Abstract

Factors such as globalization, digital transformation, increasing competition, and the rising knowledge economy, which are taking place all over the world, have also triggered the transformation in education. This has led to the emergence of new learning styles and diverse learner profiles, a shift from teaching to learning, and the need to provide recruit for new jobs that require new environments, tools and skills. Open and Distance Learning (ODL), which plays an important role in meeting these needs, emerges as an independent, learner-oriented, and with no time and space limitation learning method that aims to create equal opportunities, supports individual learning, and prepares individuals for brand new professions in the rapidly changing information society. In this study, the dimensions of management, learning, technology, and evaluation in the ODL processes were evaluated within the scope of the relevant literature. In this context, actions that can be taken in higher education institutions that provide ODL service in order to provide learners with skills that they can be effective in the information society in a limited time have been discussed.

Keywords: Open and distance learning processes, Management, Learning, Technology, Evaluation

Kaynak Gösterme

Taşkıran, A. (2021). Açık ve uzaktan öğrenme süreçlerinin yönetim, öğrenme, teknoloji ve değerlendirme boyutları. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi (AUAd)*, 7(4), 80-98. <https://doi.org/10.51948/auad.984969>

Giriş

21. yüzyılın beraberinde getirdiği gereksinimler zaman ve mekandan bağımsız öğrenme, yaşam boyu öğrenme, daha demokratik eğitim, fırsat eşitliği, daha çeşitli ve esnek içerikler gibi kavramların ortaya çıkmasına yol açmıştır. Bu ihtiyaçların karşılanmasında önemli rol üstlenen Açık ve Uzaktan Öğrenme (AUÖ) giderek yaygınlaşmıştır. Öğrenenlerin toplumun çok çeşitli bireylerinden oluşması ve sayılarının toplumun büyük kısmına ulaşması daha farklı gereksinimleri, destek ihtiyacını ve öğrenen sorunlarını beraberinde getirmiştir (Moore ve Kearsley, 2012). Farklı bireyler, farklı ihtiyaçlar, yeni teknolojiler, yeni öğretim teknikleri AUÖ' deki yönetimin, öğrenmenin, teknolojinin ve değerlendirmenin de farklılaşmasına yol açmaktadır. Bu kadar çok çeşitlilik AUÖ' nün en iyi sistem yaklaşımıyla sağlanabileceğine işaret eder. Bu sistemin boyutları arasında sayılabilen yönetim, öğrenme, teknoloji ve değerlendirme sisteme dahil edilirken sosyal, çevresel, ekonomik, fiziksel, psikolojik, kültürel ve politik olmak üzere çok farklı unsurları etkiler ve bu unsurlardan etkilenir. Uygulamada tüm bu boyutlar ne kadar birbirleri ile uyumlu olarak birleştirilirse AUÖ organizasyonunun etkinliği o derece artacaktır. Daha da önemlisi bu boyutlar kuramsal olmaktan ziyade uygulamaya dönük, gerçekçi, toplumun genel kabul ve görüşü ile çelişmeyen, kültürel öğeleri benimseyen, bağlamsal koşullarla uyumlu, toplumun beklentilerine somut cevaplar verebilecek niteliklere sahip bir yaklaşımla hayata geçirilmelidirler. Ancak bu şekilde AUÖ' nün üstlendiği önemli rolü başarıyla gerçekleştirebilmesi mümkün olabilecektir.

Çalışmanın Amacı ve Yöntemi

Yükseköğretim kurumlarında AUÖ'ye yönelik dinamik bir sistem yaklaşımı benimsendiğinde öğrenenleri dijital çağda geleceğe hazırlayabilen, onlara bireysel olarak uyarlanabilen, akademik deneyimlerini kişiselleştirebilecekleri öğrenme ortamları sağlamak mümkün olabilmektedir. Bu çalışmanın amacı sistem yaklaşımıyla ele alınan AUÖ süreçlerinin yönetim, öğrenme, teknoloji ve değerlendirme boyutlarına dikkat çekerek boyutların nasıl bir yaklaşımla ele alındığında etkili sonuçlara ulaşılabileceğini incelemektir.

Çalışmada bu amaca yönelik geleneksel alanyazın taraması benimsenmiştir. Bu teknikte ilgili konu hakkında üretilmiş olan bilgilerin amaçlı biçimde incelenmesi ve değerlendirilmesi söz konusudur. Alanyazın taraması hem sorunun tespiti ve ifade edilmesinde, hem de bulguların sentezlenerek tartışılmasında önemli işlevler görür (Creswell 2008).

Yönetim Boyutu

Kısa tanımıyla yönetim işlerin etkili ve verimli bir şekilde yapılma sürecinde ilgili faaliyetleri istenilen hedeflere varmak üzere kontrol altında tutmayı kapsar. Yönetim, *planlama, organizasyon, yöneltme ve denetleme* fonksiyonlarından oluşur. Yönetim yoluyla ulaşılmak istenenler; amaçlar, çelişen hedefler arasında denge kurulması, etkinlik ve verimlilik sağlamadır (Özalp vd., 1996). Başarılı bir yönetimin ilk şartı iyi bir *planlamadır*. Bu aşamada ulaşılmak istenen hedefler net olarak belirlenmeli ve her bir hedefe ulaşmak için kullanılacak programlar, politikalar ve stratejiler geliştirilmelidir. Planlamalar mutlaka sonuç odaklı, geleceğe yönelik, zihinsel süreçler içeren, seçenekler arasında seçim yapma olanağı sunan ve belirsizlikleri ortadan kaldırılabılır nitelikte olmalıdırlar. Başarılı bir yönetimin ikinci şartı ise *organizasyondur*. Mevcut organizasyonun yapısı, kaynakları ve amaçlara ulaşmak için hangi eylemlere ihtiyaç duyduğunu tespit etmek üzere çalışma grupları kurulmalı ve sorumluluklar en başta belirlenmelidir. İyi bir organizasyonda yetkiler, sorumluluklar tanımlanır ve kesişmez, doğru kişiler doğru görevlerle yetkilendirilir, iş ahengi, eğitim ve etkin iletişim yer alır. Başarılı bir yönetimin önemli bir diğer ölçütü ise *yöneltmedir*. Çalışanların yürütmekte oldukları işlerine yönelik motivasyonlarının yüksek tutulmasını sağlama, planlı ve uyumlu çalışmalarına imkan veren ortam yaratma, çabalarını bütünleştirme, denge ve istikrar sağlama temel hedeflerdir. Son olarak iyi bir *denetleme* ile başarılı bir yönetim sağlanmış olur. Denetleme en başta oluşturulan planlarla yürütülmekte olan eylemlerin örtüşüp örtüşmediği, amaç ve hedeflerin gerçekleştirilmesinde yardımcı olma, kaynak kullanımı, sorumluluğun dengeli dağıtımı, çalışan moralinin yüksek tutulması önem taşır.

AUÖ bağlamında ise yönetim daha farklı boyutta ele alınmalıdır. AUÖ' de yönetimin sorumluluğu sadece kurumun liderlerinin üzerinde değildir. Kurum bünyesinde görev alan tüm personel en az yöneticiler kadar yönetimden sorumludur. Alışıl gelmiş anlayışta olduğu şekliyle yönetim, en üst düzeydeki liderlerin tüm sürece yön vererek karar verici rol üstlenmesi şeklinde gerçekleştirilmemelidir (Panda, 2003). Böylesine bir yaklaşım organizasyonu başarısızlığa sürükler. Çünkü AUÖ tıpkı bir elektrik devresinde yer alan devre elemanları gibi çok çeşitli birimlerin; örneğin eğitim uzmanları, iletişim uzmanları, teknoloji uzmanları, psikologlar, sosyologlar, alan uzmanları gibi çok farklı birimlerin gerekli görevleri belirli süreler içinde üstlenmelerini gerektirir. Bu özelliklerin yanı sıra AUÖ dinamik, esnek ve gelişime dayalı olduğundan yönetimin bu özellikleri benimseyerek aynı şekilde değişken, esnek, gelişmeye açık bir yaklaşımla gerçekleştirilmesi önemlidir. Yönetim her biriminde karar verme mekanizmasının etkili bir iletişimle tam zamanında çalışabilmesi ve AUÖ'nün esnek,

dinamik ve yenilikçi yapısına uygun olması gerekmektedir. AUÖ bağlamında yönetim her bir birimin karar verme sürecinde etkin rol alarak önceden belirlenmiş hedeflere, süreç içinde değişen daha doğrusu değişmek zorunda kalan hedeflere ve yine süreç dahilinde ortaya çıkan çeşitli yeni hedeflere ulaşmada ortak sorumluluk alması anlamına gelmektedir. AUÖ'nün en önemli bileşenlerinden olan öğrenenlerin değişken ihtiyaçlarının, tercihlerinin, değişen toplumsal ihtiyaçların, öngörülemeyen hızlı değişimlerin en kısa zamanda en etkili şekilde süreçte yer almasını ancak işbirlikçi yaklaşımı benimsemiş bir yönetimle sağlamak mümkün olabilir. Bu zengin çeşide sahip yapıda yönetim açısından yapılabilecek en sağlıklı uygulama bir *Yönetim Bilgi Sistemi* (Powar, 2003) kurarak sürecin gözlemlenmesini sağlamak olabilir.

AUÖ bağlamında yönetimin en önemli özelliklerinden biri hazır bulunurluktur. Bu hazır bulunurluk kurum açısından, fakülte açısından ve öğrenen açısından doğrulanan bir hazır bulunurluk olmalıdır (Simonson vd., 2015). Yönetimin sorumluluklarının başında hem öğrenen hem fakülte açısından bu hazır bulunurluğu tetikleyici unsurları devreye sokmak gelir. Bunu somut olarak örneklendirmek gerekirse yönetim toplumsal, ekonomik ve teknolojik değişimleri yakından takip ederek gereksinimleri ortaya koymalı, seçenekler sunmalı ve bunları tüm paydaşlara hızlı bir şekilde duyurarak farkındalık yaratmalıdır.

Bu hazır bulunurluğun sağlanabilmesi için öğrenme süreçlerinin başlamasından çok önce gerekli ciddi bir *analiz* ve sonrasında *tasarım* yapılması gereklidir. Her ne kadar öğrenen merkezli bir AUÖ'de klasik öğretim modellerinden bahsedilmesi doğru bulunmasa da AUÖ ortamı için modernize edilmiş ADDIE yaklaşımından bahsedilebilir (Constancio vd., 2018; Simonson vd., 2015). Bu yaklaşımda sırasıyla *analiz*, *tasarım*, *geliştirme*, *değerlendirme* ve *yeniden gözden geçirme* aşamaları yer alır. Hızla değişen dinamik yapıdaki toplumsal gereksinimleri tespit ederek bu gereksinimlerin kimlere ait olduğu, giderilebilmeleri için gerekli olanlar, karşılaşılabilecek olası sınırlılıklar *analiz* edildikten sonra *tasarım* aşamasına geçilmelidir. Tasarımda hedef kitle yani öğrenenlerin, nasıl, ne zaman, kimler tarafından, ne kadar maliyetle, hangi gereksinimlerinin karşılanacağı somut olarak ortaya konmalıdır (Romiszowski, 2016). Bunun sağlanabilmesi için AUÖ'de her birimin liderlik ederek etkili ve hızlı bir biçimde işbirliği yapması önemlidir. Geleneksel anlayıştaki gibi toplumun üst düzey yöneticilerinin yön vermesiyle ortaya konan öğrenme hedeflerinden ziyade birincil kaynak olarak öğrenenlerle gerçekleştirilen güçlü bir iletişimle değişen ihtiyaçlar ortaya konmalı ve öğrenme süreçleri bu doğrultuda tasarlanmalıdır. Bu aşamada sadece araştırmalar esnasında mevcut olan gereksinimlere odaklanmakla kalınmamalı, aynı zamanda piyasa araştırmaları yapılarak yakın gelecekte ortaya çıkacak olası gereksinimler de öngörülmelidir. AUÖ

yönetiminin bu noktada vizyon sahibi olması çok önemlidir. Tasarımın ardından *geliştirme* aşamasında yönetim hangi stratejilerle, hangi tür medya kullanımıyla ve hangi yöntemle hedeflere ulaşılacağı konusunda farklı birimlerden alanlarının uzmanlarıyla birlikte çalışmalıdır. Bu süreç sonucunda ortaya çıkan öğrenme programı hangi öğrenme kaynaklarının, nerede, nasıl kullanılacağı, öğrenenlerin geribildirim ve destek alma süreçleri, değerlendirme, başarı ve başarısızlık sonuçları gibi oldukça detaylı bilgi içermelidir (Molenda, 2003). *Uygulama* aşamasında ise yönetim gereken tüm insan gücü, malzeme ve kaynağın tam zamanında ve yerinde kullanıldığını yakından gözlemlemeli, öğrenenlerin ilerleme ve performans kayıtlarını içeren detaylı verinin oluşturulmasını sağlamalı ve daha sağlıklı geribildirim alabilmek adına öğrenenlerden anket veya görüşme yoluyla veri toplanmasını sağlamalıdır. *Değerlendirme* sürecinde AUÖ yönetimi hedeflere ulaşmada planların ne kadar etkili olduğuna dair toplanan tüm geribildirimleri, kayıtları gözden geçirmelidir. Daha da önemlisi yönetim değerlendirme aşamasında tüm birimlerin süreç hakkındaki görüşlerini net ortaya koyabilecekleri ortamı sağlamış olması gerekmektedir. Tüm birimlerde işleyen ve işlemeyen noktalar hakkında görüşlerini sunabilmeleri için bireyler teşvik edilmelidir. İyi bir iletişimin olduğu ortamda sorunların tespit edilebilmesi ve çözüm önerilerinin değerlendirilebilmesi çok daha kolay olacaktır. Bunun sağlanabilmesi için yönetimin çok çeşitli iletişim kanallarını birimlerine sağlaması önemlidir. Son olarak tüm sürecin detaylı olarak masaya yatırıldığı *yeniden gözden geçirme* aşamasında yönetim esnek bir yaklaşımla değişime veya geliştirmeye ihtiyacı olan noktaların tespit edilmesini sağlamalıdır. Bu noktada esneklik önemlidir (Simonson vd., 2015). Başarılı olmasına rağmen, artık toplumdaki gereksinimlerden biri olmayan, bireyler tarafından tercih edilmeyen ya da gelişen teknoloji ile artık yepyeni bir boyut kazanmış olan bir program kolayca gözden çıkarılabilmelidir. AUÖ öğrenenlerin tüm öğrenme süreçlerinde otonom olarak yaptıkları tercihlerle gerçekleştirildiğinden, onların tercihleri göz ardı edilerek programların hazırlanması ve sunulması amacına ulaşmayan bir yaklaşım olacaktır.

Öğrenme Boyutu

AUÖ'de öğrenme boyutundan bahsetmeden önce öğrenenlerin kimler olduğunu netleştirmek gereklidir. Çünkü AUÖ'de öğrenmeyi başlatan ve şekillendiren öğrenenlerin kendileridir. Bu nedenle öğrenenlerin tanımı AUÖ'de öğrenme konusunda daha sağlıklı fikir edinmeyi sağlayacaktır. AUÖ ortamına katılan öğrenenler beraberlerinde çok çeşitli özellikler getirirler. Bunlar arasında farklı yaş grupları, meslek grupları, katılım amacı (kişisel ilgi,

kariyer vb.), farklı coğrafyalar, farklı etnik köken, sosyo-ekonomik düzey gibi çok çeşitli özellikler sıralanabilir. Bunlara ek olarak AUÖ sınıfları alışılmış sınıflardan çok daha kalabalık olabilmektedir. Bu noktada bireylerin öğrenme ortamları planlanırken tüm bu unsurlar dikkate alınmalıdır. Örneğin eşzamanlı bir derse katılım sağlanabilmesi için öğrenenlerin tümünün gerekli teknik altyapıya sahip olduğundan emin olunmalıdır. Mümkün olmadığı durumlarda derslerin kayıtları tutulmalı ve eşzamansız olarak dilediklerinde öğrenenlerin erişimine açık olmalıdır.

Televizyonla eğitim dönemindeki öğretmen-merkezli yaklaşım bilgisayar ve internet odaklı teknolojilerin gelişmesiyle yerini öğrenen-merkezli yaklaşıma bırakmıştır (Simonsen vd., 2015). Bu gelişmeler öğrenenlerin öğrenme süreçlerinde daha etkin katılım sağlamalarına, öğrenme malzemeleri üzerinde kontrol sahibi olmalarına ve diğer öğrenenlerle etkileşim içine girerek işbirliği yapmalarına olanak sağlamıştır. AUÖ'de öğrenme gerçekleşebilmesi için öğrenenlerin kendilerince bireyselleştirebildikleri, bilgiyi üretebilecekleri, keşfedebilecekleri, yaratabilecekleri, zaman ve mekan sınırları olmadan aktif katılım ve işbirliği yapabilecekleri, gerektiğinde danışıp uzman desteği alabilecekleri öğrenme ortamlarının sunulması önemlidir. Çok çeşitli yaş grupları, meslek grupları, teknoloji okuryazarlığı seviyelerine sahip bireylerden oluşan bu zengin öğrenenler grubu için ciddi bir planlama ve hazırlanma süreci gerekmektedir. Ayrıca AUÖ hizmeti veren kurumlar mezunlarına 21. yüzyıl becerilerinin kazandırılması konusunda gerekli planlamayı yapmalıdır. Bu beceriler arasında eleştirel düşünme, problem çözme, etkili iletişim, yaratıcılık, yenilikçilik, liderlik, profesyonellik ve iş ahlakı, ekip çalışması ve işbirliği, proje yönetimi, bilgi işlem, iletişim teknolojileri ve medya okuryazarlığı sıralanabilir. “Yakın zamanda önce gelen Bilgi Çağımızda, bağlantılı bilgi içeren çalışma dünyamız, küresel pazarlar, tele-bağlantılı vatandaşlar ve harmanlanmış kültürel gelenekler yeni bir dizi beceri gerektirmektedir” (Trilling ve Fadel, 2009, s. 16). Eğer AUÖ süreçleri bu becerileri öğrenene kazandırmada başarılı olabilirse öğrenenler dijital çağa uyumlu mezunlar olarak geleceğe hazırlanabilirler. Bilindiği üzere bir e-öğrenme derisinin ADDIE modeline göre desenlenmesinde öğretim yöntemleri ve dağıtım yöntemlerinden bahsedilebilir. Bu aşamada öğretim içeriğinin hangi kanal aracılığıyla sunulacağı ve hangi öğretim yöntemlerinin kullanılacağı belirlenmektedir (Babayiğit ve Doğan, 2015).

Öğretim yöntemleri üç farklı yöntem şeklinde karşımıza çıkar (Ghirardini , 2011). Bunlar;

- Açıklayıcı yöntemler: İçinde sunumların, örnek olay çalışmalarının, canlandırmalarının bulunduğu yeni bilginin özümsemesine odaklanan yöntemlerdir. Öğrenenlerin dinleme, okuma ve gözleme becerilerini kullanmalarını sağlarlar. İçinde testler, kısa alıştırmalar ve pekiştirmeyi sağlayacak etkinlikler barındırabilirler. Temel konulardan daha karmaşık ve detaylı konulara geçmek için zemin hazırlayan bileşenleri oluştururlar.
- Uygulama yöntemleri: İçinde durum temelli etkinliklerin, proje çalışmalarının, simülasyonların, canlandırmaların bulunduğu öğrenenlerin aktif olarak öğrendiklerini kullanıp bunlardan yeni şeyler yapılandırmalarına odaklanan yöntemlerdir. İlk önce öğreten tarafından sunulan bir etkinlik sonrasında öğrenenlerden yazılım ya da sistem üzerinde etkileşim ile benzer bir çalışma yapmaları istenir.
- İşbirlikçi yöntemler: İçinde işbirlikçi çalışmaların, biçimlendirilmiş online tartışmaların bulunduğu, öğrenmenin sosyal boyutuna odaklanan ve öğrenenler arasında bilgi paylaşımı ve işbirliği içinde öğrenmeyi teşvik eden yöntemlerdir. Ders yardımcıları ile öğrenenler arasında diyaloglar ve tartışmalar şeklinde gerçekleştirilir. Öğrenme deneyimlerine sosyal boyut katarak sosyal yapılandırıcılık ve işbirlikçi öğrenme ilkelerini uygularlar. Öğrenenlerin birbirlerinden öğrenebilecekleri ortamlar hazırlanır.

Tasarım adımının alt başlıklarından biri de Dağıtım Yöntemleridir.

Dağıtım Yöntemleri belirlenirken (Ghirardini , 2011):

- Öğrenenlerle ilgili etkenler: Öğrenenlerin hangi dağıtım kanalları (sesli/video konferanslar, forumlar, tartışma panoları, e-posta) ile daha rahat ettikleri, teknoloji okuryazarlık seviyeleri, etkinliklere ayırabilecekleri zamanları ve buldukları bölgelerdeki saat farklılıkları hesaba katılmalıdır.
- Teknoloji boyutu: Öğrenenlerin teknoloji okuryazarlık seviyelerine göre kullanılacak teknolojiyi seçerken öğrenenlerin sahip oldukları bilgisayarlar ve yazılımlar, İnternet bağlantıları, bağlantı hızları gibi durumlar hesaba katılmalıdır. Sınırlı İnternet erişiminin olduğu durumlarda CD-ROM gibi çevrimdışı formatlar yardımı ile öğrenenlerin tüm dersin içeriğine çevrimdışı erişebilmeleri ve kendi hızlarında süreçte yer alabilmeleri sağlanmalıdır.
- Planlama ile ilgili gereksinimler; zaman ve bütçe dikkate alınmalıdır. Kendi hızında öğrenme ile çoklu medya kullanımının söz konusu olduğu bir ders için sanal sınıftan

çok daha fazla ön hazırlık süreci gerekebilecektir. Bu tür dersler daha çok uzun vadede öğrenme çıktılarını hedeflerken, kısa vadeli hedefler için sanal sınıfların hazırlanması daha elverişlidir (Ghirardini , 2011).

AUÖ ortamında öğrenme denince akla e-öğrenme, dağılık öğrenme gibi teknolojinin yoğunlukla kullanıldığı öğrenme süreçleri gelmektedir. Ancak burada unutulmaması gereken bir ayırım yapılmalıdır. Teknoloji geleneksel eğitimde yer alan derslerin bir uzantısı ya da onların bire bir kopyası şeklinde algılanmamalıdır. AUÖ'de hedeflenen bireylerin bilimsel ve akılcı düşünme becerisine sahip, araştırmacı ve sorgulayıcı olması, ezberleyen değil bilgiye ulaşabilen, bilgiyi kullanıp paylaşabilen, iletişim kurma becerilerine sahip, teknolojiyi etkin kullanabilen, kendini gerçekleştirebilen, insanlığın ortak değerlerini sahiplenmiş, yaratıcı, üretken, takım çalışmasına yatkın olmalarını sağlayabilmektir (Balaban, 2012). AUÖ süreçlerinde yer alan çevrimiçi topluluklar öğrenenlerin iletişim teknolojileri ve sosyal medya aracılığıyla oluşturduğu bağ ve sosyal etkileşimi ifade eder. Bu topluluklarda bireyler bir gruba ait oldukları duygusunu ve katkılarının takdir edilerek saygı duyulduğunu hissedebilmelidir (Tu ve Corry, 2001). Bunların gerçekleştirilebilmesi için öğrenenin öğrenmenin merkezinde olduğunu her aşamada hissetmesini sağlayacak öğrenme ortamları tasarlanmalı, öğrenenlerin aktif olarak bu ortamlarda seçimler yapabilmelerine, ortamları şekillendirerek bireyselleştirmelerine ve diğer öğrenenlerle iletişim kurabilmelerine olanak sağlanmalıdır. Öğrenenler açısından otonominin yoğunlukla var olduğu AUÖ'de gerekli teknolojik altyapı ve öğrenme malzemeleri hazırlanırken sürekli olarak öğrenenlerden geribildirim alınarak dinamik ve gelişime açık bir bakış açısı benimsenmelidir. Bunun yanı sıra öğrenenlere bireysel ihtiyaçları ve kişisel öğrenme stratejileri doğrultusunda seçenekler sunulurken tek bir kanaldan değil çok çeşitli kanallardan içerik ve yönlendirme sağlanmalıdır. Örneğin basılı materyaller, interaktif testler, etkileşimli kitaplar, e-semineler, ya da e-öğrenme ortamları gibi araçlardan yalnızca bir tanesini sunmak öğrenenlerin seçme şansını ortadan kaldıracabileceği gibi öğren-merkezli yaklaşımdan uzaklaşmış olmak anlamına gelir. Çok çeşitli ihtiyaç, ilgi, güdü kaynağına ve çok çeşitli öğrenme düzeyleri ve altyapısına sahip bireylerden oluşan AUÖ'de öğrenenlere seçenekler dahilinde içerik sağlamak öğrenmenin şüphesiz kalitesini artıracaktır.

Teknoloji Boyutu

Açık ve uzaktan öğrenmenin teknoloji bağlamında mektup ile başlayan tarihinde zamanla yaygın olarak kullanılan kitaplar gibi basılı materyaller yanında kitle iletişim araçları da devreye girmiştir. Teknolojinin gelişmesiyle açık ve uzaktan eğitimde kullanılan araçlar da çeşitlenmiş ve zaman içinde tek yönlü etkileşim sağlayan basılı malzemeler, radyo ve televizyona ek olarak çift yönlü etkileşim olanağı tanıyan internet tabanlı öğrenme malzemeleri, video konferans dersleri, mobil uygulamalarla erişilebilen e-öğrenme malzemeleri ve etkileşimli TV'ler öğrenme süreçlerinde yaygınlaşmıştır. Çift yönlü etkileşimi destekleyen bu e-öğrenme malzemeleri enformasyon ve iletişim teknolojilerini işe koşarak zaman ve mekan sınırlarını ortadan kaldırarak bireylere esnek öğrenme deneyimleri sağlayabilmektedir. AUÖ hizmetleri sağlayan yükseköğretim kurumlarında teknoloji ve dijitalleşme konularında unutulmaması gereken bir nokta ise bu süreçlerde teknolojinin sadece zemini hazırladığı ve sadece bir araç olarak kullanılması gerektiği gerçeğidir. Bu noktada karşımıza çıkan bir yanılgı vardır. AUÖ sadece gelişmiş teknolojilerin öğrenme ortamları ile bütünleştirilmesi işi olarak algılanmamalıdır (Kurubacak, 2013).

1. Teknoloji ve Pedagoji: Etkili bir öğrenmenin en önemli yapı taşlarından biri şüphesiz pedagojidir. Bu bağlamda pedagoji teknolojiden daha çok önem taşır (Beetham ve Sharpe, 2007). Öğretim ilke ve teorilerinin göz ardı edildiği ve teknolojinin tümüyle ön plana çıkarıldığı bir öğrenme ortamında anlamlı öğrenmenin gerçekleşmesi beklenemez. Öğrenenler teknolojiden öğrenmez, teknolojiyi araç olarak kullandıklarında öğrenme yapılandırılmış olur.

2. Tasarım: Başarılı bir uzaktan öğrenme ortamı oluşturmak için, pedagojik unsurlar kadar teknolojik boyutla ilgili bir planlama ve tasarım da önem taşır. Yeterince iyi planlanmamış ve zayıf bir tasarım öğrenen-içerik etkileşimini ya da öğrenene-öğreten, öğrenen-öğrenen etkileşimini engelleyebilir. Bu durumda geliştirilen tasarımın etkili bir öğrenmeyle sonuçlanacağı düşünülemez. Tasarım aşamasında:

- a. öğretim sistemlerinin tasarımı
- b. mesaj tasarımı
- c. öğretim stratejileri
- d. öğrenen özellikleri
- e. teknolojik ve lojistik destekler

dikkate alınması gereken unsurlardır. Teknolojinin yoğunlukla kullanıldığı öğrenme ortamlarında bu unsurlar yeterince dikkate alınmadığında AUÖ ortamındaki iletişim üzerinde negatif etkilerinin sınıf içi öğretim ortamlarına göre daha fazla olacağı bilinmektedir. İyi

tasarlanmamış, öğrenme-öğretim ilkeleri dikkate alınmamış ve pedagojik açıdan zayıf bir teknolojik öğrenme ortamı tek başına ileri teknoloji ile anlamlı bir öğretim ortamı oluşturmada yetersiz kalır. Başarılı bir AUÖ'de öğrenenlerin öğrenme süreçlerine aktif olarak katılımını teşvik eden, öğrenenlerin bilgiyi sadece hatırlamalarına değil yapılandırmalarına olanak tanıyan ve bu doğrultuda en uygun öğretim yöntem, teknik ve teknolojilerini işe koşan öğretim tasarımlarına ihtiyaç olduğu söylenebilir.

3. Dijital Bölünme: Günümüzde enformasyon ve iletişim teknolojileri ekonomik ve sosyal faaliyetlerle neredeyse her yönüyle iç içe geçmiş ve doğru koşulların sağlanmasıyla daha fazla yenilik ve gelişme fırsatı sunma vaadinde bulunmaya devam etmektedir (Van Welsum vd., 2013). Bu teknolojilerin potansiyeline karşın ülkeler ve bölgeler arasındaki dijital eşitsizlik önemli bir tehdit olarak ortaya çıkmaktadır. Dijital bölünmeyi "hem BİT'e erişim fırsatları hem de interneti çok çeşitli amaçlar için kullanmaları bakımından farklı sosyo-ekonomik düzeylerde bireyler, haneler, işletmeler ve coğrafi alanlar arasındaki boşluk" olarak tanımlamak mümkündür (Cooper ve Weaver, 2003). Eğitimde fırsat eşitliği sağlamak, bireylerin yaşam boyu öğrenme yolculuklarında destek olmak ve mesleki kariyer gelişimlerinde rehberlik etmek gayesiyle yola çıkan AUÖ için dijital bölünme daha da büyük bir tehdit oluşturmaktadır. Dijital bölünme sadece enformasyon ve iletişim teknolojilerine erişim fırsatı açısından eşitsizlik olarak düşünülmemelidir. Dijital bölünme aynı zamanda bireylerin bu teknolojileri kullanabilme yeterlilik düzeyleri arasındaki eşitsizliğe de işaret eder. Dijital bölünme sorununa çözümün sadece AUÖ kurumlarının çabalarıyla sağlanması mümkün olmayacaktır. Ülkeler ve kurumlar birlikte çalışmalıdır. Özellikle gelişmekte olan ülkelerde erişim eşitsizliği bant genişliğini artırılarak çözebilir. İnternet bağlantıları için yeterli güvenilir bant genişliği, uzaktan eğitim sınıfları için gerekli teknolojiyi yükselteceğinden, bant genişliğini artırmak dijital bölünmeye yardımcı olur. Uygun fiyatlı geniş bant erişimi, uzaktan eğitim süreçlerine erişimi kolaylaştırabilir. Kablosuz Ağlar, uygulama maliyetinin kablolu ağa göre daha ucuz olması gibi avantajları nedeniyle dijital uçurumu kapatmak için kullanılabilir ve birçok uzaktan eğitimcinin bulunduğu kırsal alanlar için idealdir. Kablosuz ağların kurulumunu nispeten kolaydır ve düşük maliyetli olması çözümü kolaylaştırabilir. Dijital bölünmenin yoğunlukla görüldüğü bölgelerde AUÖ kurumlarının girişimleriyle bireylere dijital yetkinlik becerilerini kazandırmayı amaçlayan eğitim programları oluşturularak yeterlik düzeyleri artırılabilir.

Değerlendirme Boyutu

AUÖ'nün de içinde bulunduğu küresel öğrenme bağlamının hızla değişen, dinamik bir bağlam olduğu görülmektedir. Öğrenme programları tasarımcıları, kurumlar ve topluluklar hızlı değişimi şekillendirmek, ya da değişimden olumlu yönde etkilenebilmek için önemli kararları vakit kaybetmeden verme ihtiyacı içindedirler. Bu kararların sağlıklı verilebilmesinde *değerlendirme* önem taşır. AUÖ geleneksel öğrenmeden farklı olarak belli sınırlar içinde gerçekleştirilmediğinden değerlendirme kavramı bu bağlamda zor ele alınabilecek bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunun bir nedeni olarak hızla gelişen teknoloji karşısında kurumların deneyimsiz olması ya da kendilerini değişime hazırlayamamış olmaları düşünülebilir. Bir diğer nedeni olarak ise AUÖ'de öğreten ve öğrenen arasındaki etkileşimin geleneksel eğitime göre farklılıklar göstermesi ve bazı sınırlar içermesi düşünülebilir (Puspitasari 2010). Geleneksel eğitimden farklı olarak AUÖ'de çok farklı yaş gruplarından, farklı mesleklere sahip öğrenenlerin çeşitli öğrenme malzemelerine sahip olmaları ya da olmamaları, programlara kayıt olmada farklı hedeflere ve güdülere sahip olmaları değerlendirme sürecini zorlaştıran unsurlardan bazılarıdır. Değerlendirmeyi güçleştiren bir diğer unsur dijital çağ ile birlikte öğrenenlere sunulan içerikler ve bunların sunulma yöntemleri, şekilleri geleneksel yöntemden oldukça farklı hale gelmiş olmasıdır. Geleneksel yöntemlerle sunulan içeriklerin öğrenme çıktıları boyutunda değerlendirilmesi kolayken bu yeni alternatif kanallarla sunulan içeriklerin ve öğrenme süreçlerinin kalitesini belirlemek oldukça güç görünmektedir. AUÖ'de değerlendirmeyi akademik başarının ölçülmesi ve program başarısının ölçülmesi olmak üzere iki açıdan ele almak mümkündür. Akademik başarının ölçülmesine yönelik değerlendirmede AUÖ'nin doğası gereği içinde barındırdığı bireysel, girişimci, yenilikçi, paylaşımcı, otonom, öğrenmeyi öğrenen ve kendini gerçekleştirebilen öğrenenler geleneksel değerlendirme anlayışına maruz kaldıklarında doğru soru doğru zamanda doğru kişilere sorulmamış olacaktır. Bu değerlendirmede tercih edilen yöntemler arasında yazılı ödevler ve testler karşımıza çıkmaktadır. Akademik başarıya yönelik değerlendirme sürecinde iki farklı değerlendirmeden söz edilebilir. Bunlar; biçimlendirme amaçlı ve düzey belirleme amaçlı değerlendirmelerdir. Biçimlendirme amaçlı değerlendirme öğrenme etkinlikleri ile eş zamanlı gerçekleştirilirken düzey belirleme amaçlı değerlendirme öğrenme etkinliklerinin sonunda gerçekleştirilmektedir. Biçimlendirme amaçlı değerlendirmeye örnek olarak ödevler, öğreten geribildirimleri, kısa testler sıralanabilir. Düzey belirleme amaçlı değerlendirmeye örnek olarak dönem sonu sınavları, belli bir not ağırlığına sahip ödevler ve performans sınavları sıralanabilir (Morgan ve O'Reilly 1999). Simonson vd. (2015) ise akademik başarı amaçlı

değerlendirmeyi ölçmede kullanılan araçların özelliklerine göre iki farklı açıdan ele almışlardır. Bunlar objektif (nesnel) ve subjektif (öznel) olarak sınıflandırılmışlardır. İçinde çoktan seçmeli testlerin bulunduğu nesnel yaklaşımla yapılan objektif değerlendirmenin öznel değerlendirmeye kıyasla uygulaması daha kolaydır. Bu tür testler öğrenme yönetim sistemlerinde kolaylıkla uygulanabilmekte ve kalabalık öğrenen grupları üzerinde uygulanabilmektedir. Ayrıca bu testlerin bazıları öğrenme süreçlerinin değerlendirilmesini bireyselleştirebildiklerinden AUÖ'nün doğasına son derece uygundur. Son yıllarda yaygın olarak kullanılan ve bireylerin öğrenme şekillerine özgü, dinamik ilerleyen, başarı ve yetenek kestirimine yeni bir yaklaşım getiren bilgisayar ortamında bireyselleştirilmiş testler (Computerized Adaptive Tests) bireysel objektif değerlendirmeye örnek olarak verilebilir. Geleneksel testlerdeki öğrenenlerin düzeyine uygun olmayan maddeler zaman, dikkat ve motivasyon kaybına yol açmakta ve bazı bireyler için zor olan maddelerin sorulması, rastgele yanıt verme ihtimalini arttırmaktadır. Bunların sonucu olarak kestirimdeki hata oranı yükselmekte ve geçerlik konusunda sorunlar ortaya çıkabilmektedir. Bilgisayar ortamında bireyselleştirilmiş testler ise test esnasında öğrenenin her yanıtından sonra yetenek kestirimini güncelleyerek ve bu yetenek kestirimi ile sıradaki maddeyi belirleyerek bu sorunlara bir çözüm olarak geliştirilmiştir (Kalender, 2011). Gelişen bilgi ve iletişim teknolojileri sayesinde artık daha fazla kullanılma olanağı olan (Özkanal ve Özgür, 2017) bazı subjektif değerlendirme araçları arasında projeler, araştırma makaleleri, tartışmalar, e-portfolio'lar (Simonson vd., 2015), sözlü sunumlar (Ngar vd., 2012), internete dayalı ödev, kampanya hazırlama (Özkanal ve Özgür, 2017) gibi uygulamalar sıralanabilir. AUÖ'de akademik başarıya yönelik değerlendirmede sadece çoktan seçmeli testler değil daha farklı ölçme seçme yöntemlerinin geliştirilmesi önemlidir (Özkanal ve Özgür, 2017).

AUÖ'de değerlendirme sadece hedeflenen öğrenme çıktılarına ulaşıp ulaşılmadığını ölçmek anlamına gelmez. Değerlendirme aynı zamanda fayda-maliyet ölçümü, erişim yoğunluğu, kalite ve verimlilik, stratejik planlama ve karar verme konuları açısından önem taşır. Değerlendirme sürecini güçleştiren unsurlar hem akreditasyon şirketlerini hem de AUÖ sağlayan yükseköğretim kurumlarını zor durumda bırakmaktadır. Sağlıklı bir değerlendirme, değerlendirmeyi doğru soruları doğru şekilde sorarak alınan cevapları doğru şekilde kullanarak gerçekleştirilebilir. Değerlendirme sürecinde uygun değerlendirme aracını seçerek kullanmak değerlendirilen süreci yakından ilgilendirir. Sağlıklı bir değerlendirme paydaşlara uygun değerlendirme araçlarının işe koşulmasıyla gerçekleştirilebilir. Duning vd.'nin (1993) ifade ettiği gibi "Ne ile ölçüyorsak ona dönüşürüz". Sosyo-kültürel özelliklerden, ekonomik, coğrafi,

fiziksel koşullardan bağımsız bir değerlendirme doğru cevapları almamızı sağlamayacaktır. AUÖ süreçlerinde çeşitli görevler üstlenen çok sayıda uygulamacı yer aldığından değerlendirmeye ihtiyaç duyulan birçok boyutun varlığından söz edilebilir. Bu nedenle, AUÖ ortamlarındaki değerlendirmede takım çalışması önemlidir (Yaşar ve Kaya, 1997). Ayrıca değerlendirme sürecinde değerlendirme sonuçlarından birinci derecede etkilenecek ve değerlendirmenin düzenlenmesinde etkin rol oynayan paydaşların varlığından da söz edilmelidir. Bu paydaşlar arasında:

- Programın planlayıcıları
- Katılımcılar
- Öğretmenler
- Yöneticiler
- Programın uygulanması için maddi destek sağlayan kişi ya da kurumun temsilcileri.
- Programla ilgili kurumun yetkilileri
- Program yürütülmesine ayrılan kaynakların farklı şekilde kullanılabilmesine inananlar
- Değerlendirmeden etkileneceklerine inananlar
- Benzer değerlendirmeleri maddi olarak destekleme yeterliliğine sahip bağış kurumları,

sayılabılır (Kaya, 2002).

AUÖ'de değerlendirme kurumsal ve program düzeyinde ele alınabilir. Inglis'e (2003) göre kurumsal düzeyde değerlendirme şu unsurları içerir: işe koşulan teknolojiler, sunum sisteminin etkililiği, politikalar ve süreçler. Program düzeyinde değerlendirme ise ders malzemelerinin geliştirilmesi, öğretim yöntemleri, öğrenme çıktılarının ölçülmesi, öğrenme malzemelerinin kullanılabilirliği ve öğrenen destek hizmetlerinin yeterliği gibi alanlara ışık tutacak nitelikte olmalıdır. Simonson vd. (2015) AUÖ'de program değerlendirmesinin dört aşamasından bahseder. Bu aşamalara yöneltilen sorular "Beğendiler mi?", "Öğrendiler mi?", "Öğrendiklerini kullanacaklar mı?", "Bu kullanım fark yaratacak mı?" şeklinde sıralanmıştır. Bu aşamalar şöyle özetlenebilir.

- a. Tepkiler (Beğendiler mi?): Bu aşamadaki değerlendirme katılımcıların ilgili öğrenme sürecinden tatmin olup olmadıklarına yönelik süreç içinde tekrarlayan geribildirimler şeklinde gerçekleştirilir. Açık uçlu sorular, Likert tipi ölçekler, kontrol listeleri kullanılan araçlardan bazılarıdır.
- b. Öğrenme: Bu değerlendirme öğrenenlerin bilgi, beceri ve tutum açısından süreçten ne derecede kazanım sağladıklarını ölçmeye yöneliktir. Bu aşamada nesnel ölçme-

- değerlendirme testleri, takım değerlendirmesi ya da öz-değerlendirme yöntemleriyle gerçekleştirilebilir.
- c. Aktarma: Öğrenenlerin süreçte edindikleri bilgi, beceri ve tutumları çalışma alanlarına, yaşantılarına ve diğer öğrenme etkinliklerine ne derece aktarabildiklerini belirlemeyi amaçlayan bir değerlendirme aşamasıdır. Bu aşamada en zorlu noktalardan biri değerlendirme zamanlamasıdır çünkü aktarmanın ne zaman ve ne kadar sürede olacağı belirsizdir.
- d. Sonuç: Bu aşamada öğrenme sürecinin bireyin yaşantısındaki üretkenliği, verimi, kaliteyi, kazancı ne derecede arttırdığına yönelik başarısı ölçülür. Öğrenme deneyiminin birey, organizasyon, kurum ya da birey başarısı üzerinde doğrudan ya da dolaylı olarak ne kadar etkisi olduğu ölçülmeye çalışılır. Değerlendirmede bir sonraki programa kayıtların sayısı, öğrenen motivasyonu ve akademik başarı gibi alanlardan yola çıkılır.

Sonuç ve Öneriler

Dijital çağın dinamik yapısıyla içinde bulunduğumuz bilgi toplumunda her an eskijen ve kendini yenileyen bilgiyle karşı karşıyayız. Bu bağlamda, sınırlı süre içerisinde öğrenenlere bilgi toplumunda etkili olabilecekleri yetenekleri kazandırabilmek yaşam boyu öğrenme yaklaşımıyla açık ve uzaktan eğitim hizmeti sağlayan yükseköğretim kurumlarının en önemli hedefleri arasında olmalıdır. Başarılı bir AUÖ yaklaşımı öğrenen merkezlidir. Bu nedenle, öğrenenlerin değişken ihtiyaçlarının, tercihlerinin, değişen toplumsal ihtiyaçların, öngörülemeyen hızlı değişimlerin en kısa zamanda en etkili şekilde süreçte yer alması ancak işbirlikçi yaklaşımın benimsendiği, yönetim bilgi sistemleriyle sürecin gözlemlenebildiği bir yönetimle gerçekleşebilir. AUÖ'de başarılı bir yönetim toplumsal, ekonomik ve teknolojik değişimleri yakından takip ederek gereksinimleri ortaya koyabilmeli, çözümlere yönelik stratejiler geliştirerek tüm paydaşlarda farkındalık yaratabilmelidir. Birincil kaynak olarak öğrenenlerin benimsendiği bir yönetimle hem gerçek ihtiyaçlara yönelik hem de yakın gelecekte ortaya çıkabilecek gereksinimlere yönelik etkili öğrenme süreçleri tasarlanabilir.

Başarılı bir AUÖ sürecinde öğrenme boyutu ele alındığında yine öğrenen-merkezli bir yaklaşım benimsenmelidir. Öğrenenlerin etkin katılım sağlayabildikleri, öğrenme malzemeleri üzerinde kontrol sahibi olabildikleri, öğretmenlerle ve diğer öğrenenlerle etkileşim içine girerek işbirliği yapabildikleri öğrenme süreçleri başarılı sonuçlar getirir. Otonominin desteklendiği AUÖ öğrenme süreçlerinde öğrenenlerin bilgiyi keşfedebilmeleri, bireyselleştirmeleri, üretebilmeleri, yaratabilmeleri ve paylaşabilmeleri zaman ve mekan sınırı olmadan ve

gerektiğinde uzman desteği alarak sağlanabilmelidir. Sürekli yenilenen, hızla eskiyen ve sürekli artan bilginin var olduğu dijital çağda sınırsız bilgi kaynağı arasında yolunu bulabilme, en güvenilir bilgiye en hızlı yoldan erişebilme, bilgiyi sınıflandırabilme, eleştirel bakış açısıyla analiz ederek öğrenileni hayata geçirebilme becerilerinin kazandırılmasına olanak tanıyan öğrenme süreçleri tasarlanmalıdır. Bilgi toplumuna uyum sağlamada etkili olabilecek bilgiye ulaşma, bilgiyi kullanıp paylaşma, etkili iletişim, etkili teknoloji kullanımı, uyumlu takım çalışması, eleştirel düşünme ve sorgulama gibi beceriler ancak öğrenen merkezli ve iyi tasarlanmış öğrenme süreçleri ile mümkündür.

Bilgi teknolojileri öğrenme süreçlerinin vazgeçilmez bileşeni olarak kabul edilse de üst düzey teknolojinin başarılı bir öğrenme sürecini garantileyebileceği yanılgısına düşmeden AUÖ'de eşitlikçi bir yaklaşımla, sürdürülebilir teknolojilerin öğrenme süreçlerinde işe koşulması gereklidir. Hızlı teknolojik geçicilikle karşılaştığımız dijital çağda hızla eskiyen ve değişen teknoloji seçenekleri son derece değişken bir ortam yaratmaktadır. Bu bağlamda AUÖ kurumlarında etkili olduğu kadar verimli çözümlerin sağlanması ile sürdürülebilir öğrenme süreçleri yaratılmalıdır. Hem akademik personel hem de öğrenenler için dijital eğitim liderleri desteğiyle dijital okuryazarlık, BİT okuryazarlığı, medya okuryazarlığı, dijital okuryazarlık gibi becerilerin kazandırılmasına yönelik planlamalar yapılmalı, stratejiler geliştirilmelidir. Öğretim teknolojileri AUÖ pedagojisi çerçevesinde kullanıldığında, öğretim ilke ve yöntemleri, öğrenme kuramları dikkate alınarak ders tasarımları yapıldığında kısacası öğrenenler teknolojiyi araç olarak kullandıklarında öğrenme yapılandırılmış olur.

AUÖ süreçlerinde belirli zaman sınırlarının olmaması, öğrenen profilindeki çeşitliliğin fazla olması, öğrenme süreçlerinin farklı platformlar üzerinden gerçekleştirilebilir olması, bilgi toplumunda var olmaya çalışan öğrenenlerin hızla değişen gereksinimleri ve farklı motivasyonları değerlendirme boyutunu geleneksel değerlendirme süreçlerinden farklılaştırmaktadır. Başarılı AUÖ süreçleri için sonuç odaklı değil süreç odaklı biçimlendirici değerlendirmeler tercih edilebilir. Bireylerin geliştirdikleri becerilerini sergilemelerine olanak tanıyan projeler, araştırma makaleleri, tartışmalar, e-portfolyolar, sözlü sunumlar, internete dayalı ödev, kampanya hazırlama, akran değerlendirme gibi uygulamalar biçimlendirici değerlendirme seçenekleri arasında sayılabilir. Ayrıca, nesnel değerlendirme amaçlı olan ve bireylerin öğrenme şekillerine özgü, dinamik ilerleyen, başarı ve yetenek kestirimine olanak tanıyan bilgisayar ortamında uyarlanabilir testlerin kullanılması kalabalık öğrenen gruplarının olduğu öğrenme yönetim sistemlerinde kolaylıkla ve güvenilir bir şekilde uygulanabilmektedir. Bu testler sayesinde öğrenen ihtiyaç duyduğu anda ihtiyaç duyduğu kadar anında biçimlendirici

geri bildirim alabilmektedir. AUÖ'de değerlendirme sadece hedeflenen öğrenme çıktılarına ulaşıp ulaşılmadığını ölçmeyi kapsamaz. Değerlendirme daha bütüncül bir bakış açısıyla fayda-maliyet ölçümü, erişim yoğunluğu, kalite ve verimlilik, kullanıcı memnuniyeti, stratejik planlama ve karar verme konuları açısından de ele alınmalıdır.

Kaynakça

- Babayiğit, Ö. Ç. ve Doğan, A. (2015). Uzaktan eğitimde içerik geliştirme süreci: Gazi Üniversitesi Bilişim Enstitüsü örneği. *Cumhuriyet Uluslararası Eğitim Dergisi*, 4(1), 1-20. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/314239>
- Balaban, E. (2012). Dünyada ve Türkiye’de uzaktan eğitim ve bir proje önerisi. *İstanbul: Işık Üniversitesi*.
- Beetham, H., & Sharpe, R. (2007). An introduction to rethinking pedagogy for a digital age. In H. Beetham & R. Sharpe (Eds.), *Rethinking pedagogy for a digital age* (pp. 1–10). London: Routledge.
- Constancio, F. G., Couras, M. F., Nogueira, D. X., da Costa, J. P. C., da R Zanatta, M., de Sousa, R. T., ... & da Mota, N. T. (2018, October). Extended ADDIE Model for improved Distance Learning Courses. In *2018 IEEE Frontiers in Education Conference (FIE)* (pp. 1-5). IEEE.
- Cooper, J., & Weaver, K. D. (2003). *Gender and computers: Understanding the digital divide*. Psychology Press.
- Creswell, J. W. (2008). *Educational Research* (3rd edition). Upper Saddle River, NJ: Pearson International Edition.
- Duning, B. S., Van Kekerix, M. J., & Zaborowski, L. M. (1993). *Reaching learners through telecommunications*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Ghirardini, B. (2011). E-learning methodologies: A guide for designing and developing e-learning courses. Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO). Rome: Food and Agriculture Organization of the United Nations. doi:12516E/1/11.11
- Inglis, A. (2003). Planning and management of networked learning. In S. Panda (Ed.), *Planning and management in distance education*, (pp. 171-181). London: Kogan Page.
- Kalender, İ. (2011). *Effects of different computerized adaptive testing strategies on recovery of ability*. (Yayımlanmamış doktora tezi). ODTU, Ankara.
- Kaya, Z. (2002). *Uzaktan Eğitim*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Kurubacak, G. (2013). *Yazılım Mühendisliği Yaşam Döngüsü Yaklaşımı: Uzaktan Eğitim Ortamlarının Tasarımı*. Ankara:Kültür Ajans.
- Molenda, M. (2003). In search of the elusive ADDIE model. *Performance improvement*, 42(5), 34-37.
- Moore, M. G. & Kearsley, G. (2012). *Distance education: A systematic view of online learning* (3rd ed.). Belmont, VA: Wadsworth Cengage Learning.
- Morgan, C., O’Reilly, M. G. (1999). *Assessing Open and Distance Learners*, Kogan Page, London.

- Ngar, R., Ngwarai, R., Mhute, I. (2012). Assessment in ODL. Practices, Opportunities, Challenges, *International J. Soc. Sci. & Education* 3(1), 166-167. https://www.learntechlib.org/p/130676/article_130676.pdf
- Özalp, İ., Koparal, C. ve Berberoğlu, G. (1996). *Yönetim ve organizasyon*. TC Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi.
- Özkanal, B. ve Özgür, A. Z. (2017). Türkiye’de yükseköğretimde açık ve uzaktan öğrenme yöntemi ile iletişim eğitimi üzerine değerlendirmeler. *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi*, 9 (4), 5-24. doi: 10.18094/si.12169
- Panda, S. (Ed.). (2003). *Planning and management in distance education*. Routledge.
- Powar, K. B. (2003). Management of institutions. In S. Panda (Ed.), *Planning and management in distance education*, (pp. 60-68). London: Kogan Page.
- Puspitasari, K.A. (2010). Student assessment. Policy and Practice. In T. Belawati & J. Baggaley (Eds.). *Asian Distance Education* (pp.60-65). New Delhi: SAGE.
- Romiszowski, A. J. (2016). *Designing instructional systems: Decision making in course planning and curriculum design*. Routledge.
- Simonson, M., Smaldino, S. and Zvacek, S. M. (Eds.). (2015). *Teaching and learning at a distance: Foundations of distance education*. (6th ed.). Charlotte, North Carolina, IAP.
- Trilling, B. & Fadel, C. (2009). *21st Century Skills: Learning for Life in Our Times*, Jossey-Bass, San Francisco, CA.
- Tu, C. H., & Corry, M. (2001). A paradigm shift for online community research. *Distance Education*, 22(2), 245-263. <https://doi.org/10.1080/0158791010220205>
- Van Welsum, D., Overmeer, W., & van Ark, B. (2013). Unlocking the ICT growth potential in Europe: Enabling people and businesses. In *The Conference Board, Report for the European Commission GD Communications Networks, Content & technology*.
- Yaşar, Ş., ve Kaya, Z. (1997). Uzaktan Eğitimde Program Değerlendirme. *Uzaktan Eğitim Dergisi, Yaz*, 29-33.

Yazar Hakkında

Ayşe TAŞKIRAN

Lisans eğitimini Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nde Yabancı Diller Eğitimi Bölümünde 1999 yılında tamamlamıştır. 2010 yılında Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nde İngilizce Öğretmenliği alanında yüksek lisansını tamamlamıştır. Taşkıran eğitimine Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uzaktan Eğitim Anabilim Dalı Uzaktan Eğitim Bölümü'nde devam etmiş ve 2021 yılında Dr. unvanı almıştır. Anadolu Üniversitesi Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü'nde görev yapan Taşkıran'ın akademik ilgi alanları arasında yabancı dil öğretimi ve öğrenimi için otomatik geri bildirim sistemleri, yapay zeka, e-öğrenme, eğitsel ağları, çevrimiçi öğrenme, mobil öğrenme, başarı motivasyonu, artırılmış gerçeklik, oyunlaştırma, etkileşimli ders malzemeleri ve öğretim teknolojileri yer almaktadır.

Posta adresi: Anadolu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, BÖTE, Yunusemre Kampüsü, Eskişehir Tel (İş): +90 335 0580/1926
GSM : +90 5434373458
E-posta : aysetaskiran@anadolu.edu.tr